

15

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

DE

EXULCERATIO-
NE VESICÆ

1724/206

QVAM

PROPITIO NUMINE DIVINO

SUB PRAESIDIO

DN. FRIDERICI HOFFMANNI

ORDINIS MEDICI SENIORIS ET h. t.

DECANI

D. IIX. Mart. Anni MDCCXXIV.

P R O L I C E N T I A

H. L. Q. C.

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SISTET

RESPONDENS

IO. IMMANUEL ZINCKERNAGEL

SONDERSHUSO - SCHWARTZBURGICUS MEDICINÆ PRACTICUS

ET PHYSICUS GREUSSENSIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis JOH. CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typ.

OPUSCULO IN PRAESENTIA S. M. J. C.

DE

EXERCITIO

IN PRAESENTIA

PROF. P. J. C.

DE PRAESENTIA

DR. FREDERICI HORNII

DE PRAESENTIA

P. J. C.

DE PRAESENTIA

IO. INVALENTINUS KERNIGER

DE PRAESENTIA

DE PRAESENTIA

DE PRAESENTIA

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA.

DE

EXVL CERATIONE VESICÆ.

PROOEMIUM.

Quam frequenter vesicæ mala medentium curas eludere soleant, immo quam sæpe in iisdem dignoscendis horum iudicia fallant, notius est, quam ut pluribus id ostendi necesse sit. Ut ergo alia magis vulgaria, quamvis vulgo haud minus in illis erretur, nunc prætermittam, ipse calculus quanto interdu dum labore in vesica investigari debet? & quoties nihilo fecius peritissimis etiam & perspicacissimis Medicis hæret aqua, si quando, quidnam igitur rei subit pronuciare tenentur? Nam ultimum & optimum de cætero auxilium, quo ille e latebris suis producit, catheter, quam sæpe parum explorantibus prodest? Quodsi vero purulenti ali quid e vesica cum urina profluit, quanta Medicorum in

A 2

hoc

hoc plerumque casu diffensio deprehenditur, & quanta adhibenda est cura, ut vera & delitescens nocentis materia scaturigo detegatur? Audies, qui vesicam exulceratam accusabunt, ubi renum labes subest, & ex his, quicquid insoliti in urina conspicitur, in vesicam destillat: nonnunquam hi ipsi in suspensionem venient, ubi vesica unice se male habet; saepe vero utranvis partem nulla iniuria accusaveris, ubi omnis in alterutram ex his culpa transfertur: quinimmo erit, ubi neutram earundem merito arguere & ex certis iudiciis concludere possis, ab aliis visceribus eam materiam ad vesicam amandari. Ipsa haec vesicae exulceratio quoties ex aliis notis, magis adhuc fallacibus, frustra conicitur, & quam rursus saepe non attenditur? De causis huius vitii, de generationis diversis modis, deque incommodis, quae post se illud relinquit, nihil dicam. Quam enim haec omnia parum in scriptis etiam Medicorum adhuc pro merito sint excussa, iis iudicandum relinquam, qui super ea acta medica consuluerunt. Argumento tamen imprimis esse potest, quod pro interna exulcerata vesicae causa unice fere calculum agnoscant auctores, inque huius ipsius generatione, quam rarissime, si omnino in vesica incipi sibi persuadent, vesicae ulcus ne quidem suspicentur; cum ex hoc potius illum frequentius prodire graves rationes ostendant, ipsumque ex variis admodum causis, probe distinguendis, primam originem trahere demonstrari queat. Vtrumque praesenti inaugurali dissertatione vincam, qua simul integram exulcerationis vesicae historiam & curationem complectar. DEVS annuat ceptis!

§. I.

In causis morborum, eorum imprimis, qui a partis alicuius insigni vitio foventur, investigandis, haud leve ab anatomia practica subsidium peti, non frustra statuitur, & egre-

egregiis speciminibus adhuc comprobatum est. Magis tamen sapissime hac arte eas in conspectum produci, quæ ægrum iugulaverunt, quam a quibus ab initio morbus fuit productus, dudum prudentes Medici agnoverunt. Frequenter etiam aperto cadavere, multa simul viscera labe affecta conspiciuntur, ut ne locum quidem, ubi à principio fuit sedes mali, discernere ab iis, ad quæ eius vis progressu temporis serpsit, valeas, tantum abest ut de causis certi aliquid statui possit, nisi qualem morbus a prima origine usque ad fatalem horam se gesserit, quæque ei sit curatio adhibita, accurate constet. Quam sine hoc necessario lumine parum absque offensionis metu progredi liceat, exempla cadaverum, in quibus vesica exulcerata deprehensa fuit, curatius mihi examinanti, ut causas huius mali genuinas, alibi non reperiundas, inde enuclearem, colligere satis potui. Vt enim illorum haud exiguus numerus passim reperitur, præsertim in *Bomæi Sepulchro*; cum tamen præcipuo eo lumine careant, aut saltem eius in plerisque casibus non satis præbeatur ab auctoribus; in tanta phœnomenorum multitudine, quæ cum exulceratione vesicæ simul observata enarrantur, illa utrum ad morbi causas pertinuerit, & reliquis originem dederit, an ab his tandem fuerit producta, haud facile semper est affirmare; iis ipsis, qui ægro per totum morbum adfuerunt, adeo plerumque fluctuantibus, ut quidnam ergo omnino statuendum sit, facta dissectione non magis quam antea invenisse, pateat.

§. II.

Dispiciam tamen, quæ ex illis observationibus, & aliis tam anatomicis quam practicis de huius affectus causis cum fundamento aliquo affirmari queant. Ab iis enim mihi sermonis initium erit, insuper iam habita vulgari methodo. Existimo autem perquam multas eas esse posse. Mihi

hi potiores allegasse suffecerit, unde de reliquis coniectura fieri queat. Ordinar a vasorum sanguiferorum ruptione. Sanguinem in vasorum extremitatibus distruptis, nec iterum, prout decet, consolidatis, hærentem, vel tenuiorem eius partem per orificia aut ad latera eorundem destillantem, idoneam ulceri materiam præbere, ex pathologia notum est. Mora enim neque commixtæ iuicem probe sanguinis partes, ad corruptionem pronæ fiunt; corruptæ vero tenerrima vascula & fibras aggrediuntur, & unacum iis, nisi corruptio fuerit gravior, in materiam purulentam vel ulcerosam abeunt.

§. III.

Vt autem, qua de causa vascula sanguinem vehentia distrupti interdum in vesica soleant, & ubi potissimum id fiat, intelligatur, earum quæ sit cum aliis partibus connexio, & qua ratione in vesicam digerantur, noscendum est. Vtrumque plenissime & accurate docet magnus *Vesalius*, Anatomix felicissimus restaurator, cuius proinde hic verba allegare, non abs re erit. Ita autem ille *Lib. 3. anat. cap. 9. p. 475. interior*, inquit *propago* (hypogastricam venam describit) *ab interiori ipsius latere exiguas soboles sacri ossis quoque foraminibus dispensat, & alias his maiores (hæmorrhoidales externæ sunt) in recti intestini musculo: cutemque ani digerit, quæ seculentum sanguinem hic expurgant, si quando is per venam cavam huc decumbat eodemque colligatur. Deinceps hæc interior propago notatu dignum diffundit ramum, qui in viris dextrum vesicæ latus amplectitur, & in plures scissus furculos, vesicæ cervicem seu penem adit, in eumque numerose digeritur, ea semper serie, ut cervici vesicæ crassiores amplioresque furculi, quam ipsius fundo exporrigantur. In mulieribus vero præsens ramus ab interna ductus propagine, pingui membrana suffulcitur, ac quibusdam sur-*
culis

culis vesicam, quidem adit, verum frequentioribus inferiorem fundi uteri sedem intercurrit, ramulos quoque spectabiles in uteri cervicem dispergens. Eandem fere arteriarum venis respondentium structuram tradit cap. 13. p. 492.

§. IV.

Plures hinc conclusiones, usui nobis futuras, deducere liceret: binas vero in presenti tantummodo adducemus, in progressu dissertationis data occasione reliquas derivaturi. Primo nempe mechanica patet ratio, cur sanguis per vasa hæmorrhoidalia externa ad anum delatus, siquando exitum, quem ibi querit, non invenit, ad vesicam ruere debeat, huiusque tenerioribus vasculis aucta mole atque impetu laceratis, cruento mictui ansam præbere possit. Rariorem huius mictus cruenti casum ex hoc fundamento dilucide explicavit *Illustris Dn. Præses in Medicinæ consultatoria Dec. I. p. 44. sqq.* Deinde cum vasa ista non modo circa cervicem vesicam adeant, sed in eadem hæc regione copiosissimos ramulos dimittant; maximum hic quoque ab irruente sanguine fieri impetum, in progressu ramulorum magis magisque frangendum, necesse est, ita ut furculi minores & breviores ab initio in ipsa cervice inde abscedentes, eique vi sustinendæ impares, fatiscant.

§. V.

Deducit vero nos eadem consideratio statim ad cognitionem alius causæ, unde vesicæ ulcus oriri possit, inflammationem puta. Sanguinem per vasa hæmorrhoidalia majori cum impetu in ano appulsam, in huius regione interdum inflammationem, tumorem & denique exulcerationem procreare, multiplici observatione constat. Idem ab eodem sanguine in vesica contingere posse, non est quod dubitemus. Huc enim ob hæmorrhoides externas suppressas, illo simili cum impetu delato, qui rumpendis quidem

vase-

vaforum tunicis non magis quam in ano par sit, distendendis vero tenerrimis furculis suffieat; sequitur, ut portio eiusdem vi impulsâ, in his ad contrahendum sese rursus ineptis redditis, subsistat, ac inflammationem pariat, unde postea, nisi peius quid accidit, lethalis nempe corruptio vel cancer, apostema, & hoc denique rupto, ulcus exoritur.

§. VI.

Vnicam inflammationis vesicæ allegavi causam, a sup-presso sanguine hæmorrhoidali derivatam, plures in sequentibus in scenam producturus. Cum vero antea ex vaforum in vesicam distributorum structura ostenderit, cur circa huius potissimum cervicem illorum laceratio accidere debeat, ac simili modo argumentari liceat, inflammationes & tumores eandem præcipue regionem occupare; utrumque à posteriori quoque probandum erit. Satis autem evidenter illud evincunt symptomata, quæ in utroque casu animadvertuntur, quorum vel ideo etiam hoc loco mentio iniicienda est, ut, si quando puris excretionem ea præcefferint, certum de huius fonte iudicium ferri possit. Mictus cruenti a vesicæ vasis ruptis orti symptomata accurate recenset *Illustris Dn. Præses Obs. cit.* suntque ea: perpetuus ad mingendum conatus, cum ani ardore & tenesmo, dolor urens, pungens, secans in regione pubis & perinæo, maxime in dextro latere, usque ad penis glandem se extendens, cum huius rigida tensione, alvus dura & intestinorum spasmus, nullo in renum regione notabili dolore præsentem: cuncta, ut ego quidem arbitror, manifesta læsæ cervicis indicia. Haud valde diversa sunt, quæ inflammationi accedere observantur, notata à *Boneto in Sepulcr. L. III, p. 590.* & *Ettmullero in Colleg. pract. Cap. de Vesicæ inflamm.* nisi quod modo recensitis accedant febris, vigilia, delirium, sitis & alia. Scilicet ob sanguinem continuo huc appellentem, nec exire

valent.

valentem, & inde concitatum vehementem spasmus, atrocissimè omnia, quam sanguine profuente, feviunt & partes reliquæ corporis in consensum trahuntur.

§. VII.

Eandem rem confirmant observationes in dissectis post mortem corporibus institutæ, quæ vel ipsum ulcus, præsertim vesica a calculo libera, vel tumorem & inflammationem, vel aliud quoddam vitium, præcedentis vel rptionis vel inflammationis indicium, vel saltem ab eadem progenitum causa, unde hæc oriri solent, in cervicis regione hærens visum obtulerunt. Et ulcus quidem ipsum in eo casu, de quo diximus, hic frequentissime reperiri è collatione exemplorum constat ut singularia allagure non opus esse existimem. Exemplum inflammationis & ulceris exhibit *Bonetus l. c. p. 627. §. 2. Lib. III. abscessus p. 642. §. 3. tuberculorum binorum utrinque orificio appositorum cum inferiori vesicæ parte gangranosa p. 633. §. 9. caruncula & callosa substantiæ. ib. §. 10. scirbi p. 628. §. 8. calli p. 632. §. 3. carnis spongiosæ ibidem repertæ observationes minime raras esse scribit *Riolanus Anthropol. lib. II. Cap. 28.* Egregie vero huc facit notabilis casus, ubi venæ cervicis sanguine admodum distentæ & varicosæ in mortui cadavere, qui ante obitum stranguria, dysuria & aliis symptomatibus, a calculo communiter excitari solitis, vexatus fuerat, in conspectum prodierunt, Vid. *Bonetus p. 673. Obs. 22.* cui adiungendus, quem *p. 664.* adducit, ubi æger eadem ferme symptomata passus post mortem apertus vesicæ & recti intestini phlegmonem cum verus hæmorrhoidalibus sanguine nigro infarctus & penis livore, de cætero organis excretioni urinæ dicatis recte sese habentibus, ostendit. Sine dubio autem horum omnium longe plura exempla sectiones suppeditarent, præcipue ulceris,*

ceris, si hoc ægrum mox temper trucidaret, neque variis ante phœnomenis aliis ansam præberet.

§. VIII

Quamvis autem inflammationes in partibus membranaceis abortæ promiores ad sphacelum esse, communissime observari soleant; cum tamen id non sit perpetuum, & eas in nostro casu collum vesicæ, carnosam magis partem, potissimum occupare ostenderit, de generatione ulceris ex hac causa dubium superesse nequit. Idem sentit *Ermullerus in Colleg. pract. Inflammatio & Abscessus*, is inquit, *que sunt circa collum vesicæ interdum suppurantur, & in pus mutantur, succeditque exinde vesicæ curatio difficillima.*

§. IX.

Cum inflammatione vesicæ spasmus esse coniunctum supra (§. 6.) dixi. Sed interdum hic ipse ab alia causa excitatus inflammationi velificare & deinceps ulceri materiam subministrare solet. Parte enim quadam spasmo ditius ac vehementius affecta, sanguis teneriora eius vascula libere permeare nequit, unde reliqua, quemadmodum §. 5. exposui, subsequuntur. Quam vero spasmodicis constrictionibus opportuna sit vesica, ex copia nervulorum, quos ossis sacri medulla & par sextum a capite derivatorum nervorum illi largiuntur, conieci potest; licet omnes membranaceæ partes, qualis hæc est, natura sua præ aliis ad spasmos sint proclives. Cumque præterea ab eodem sexto nervorum pari plurimæ partes ramulos accipiant, quam frequenter aliena vitia luere vesica debeat, in promptu est coniecturam facere. Levius tamen plerumque afficitur, quam ut temper magnam inde labem contrahat. Maximus a ventriculo, intestinis & renibus metus, cum quibus ei partibus singularis ad damna sibi mutuo inferenda inter-

intercedit consensus. Vnde ventriculo statibus distento, in passione hypochondriaca, colica, iliaca, nephritide, tenesmo graviore & diuturniore, & quotiescunque abdominis viscera motibus hemorrhoidalibus vehementioribus agitantur, nunquam omnis affectionis expers censeretur.

§. X.

Sed alia adhuc ratione vesicæ infesti sunt renes. Interdum enim ex his purulenta & viscida materia, interdum calculi per ureteres in vesicam delabuntur. In utroque casu, nisi peregrinus hospes tempestive foras eliciatur, varia fontica mala, & in his ulcus maxime, cetera valet. Quodsi enim tenacior & acrior materia est, parietibus vesicæ, imprimis circa collum adhæret & stranguriam, dysuriam, tenesimum inflammationemque excitat, vel membranas vesicæ clandestine ac lente magis erodit, atque ita hanc exulceratam reddit. Si vero aliarum causarum accessione in calculum illa tandem transformata fuit, vel is iam factus in renibus ad vesicam migravit, aspredine sua vel pondere hanc continuo lacescit, eademque mala, quæ modo recensuimus, producit. Et in posteriori casu fundum quoque vesicæ & latera, præsertim ubi calculus fuerit grandior, exulcerari posse, nullum est dubium.

§. XI.

Fortè nemo à me hic requiret, ut modo dicta observationibus confirmem. Passim enim hæc apud scriptores prædictos sunt obvia, ut inter rariores adeo fortasse casus referenda sint exempla eorum, qui per longum tempus renes vel calculosos vel purulentos gestaverint, in quorum cadaueribus dissectis vesica non simul exulcerata & lapillis obfessa comparuerit, ac qui olim, dum vita superesset, nunquam de iis supra allegatis symptomatibus sint conquesti. Videri tamen imprimis possunt *Schenckius* & *Bonetus*. Magis

mihī memorabilis videtur casus ab *Henr. ab. Her. Obs. Med. cap. I.* adductus, ubi calculus e renibus provolutus & sub finem ureteris moratus puris in hac regione generationi occasionem præbuit.

§. XII.

Interdum vesicæ collum irritant tenduntve ac spasmo affligunt, hoc est, stranguriam vel dysuriam pariunt, diversæ ab iis, quas hæcenus memoravi causæ, e. g. sanguis ob abundantiam in toto corpore, vel ob retrocessionem sub frigore externo ad partes interiores, & hinc ad vesicæ quoque collum copiosius delatus; materia salina, tartare a, acris, vel cum eodem sanguine illa infecto ad collum vesicæ, vel cum urina in huius cavitatem amandata. Atque hæc sunt vulgares sere horum pathematum causæ, sapissime non nisi brevi molestia notabiles, & cito dispellendæ, quæ vero neglectæ, aut aliunde validiores redditæ, inter ulceris vesicæ causas quoque interdum locum sibi vendicare possunt. Hinc est, quod in scorbuticis e. g. haud infrequenter stranguria, dyuria, & alia symptomata observentur, quæ incautos calculi nonnunquam metu ita terrere solent, ut non nisi post mortem ægri vanum eum fuisse, instituto examine, convinci possint:

§. XIII.

Collo vesicæ binæ glandulæ apponuntur, prostatarum nomine inclitæ, & dum vel nimio humore distendantur ac relaxantur, vel corruptum hunc veneris inquinamentis foveant, gonorrhœæ sedes. Quando is sive benignus sive malignus fuerit, diutius in hoc hospicio commoratur, mora indies deterius redditus, ulcera nunc leviora, nunc graviora, & inflammationes in parte affecta parere, & si horum quoque vitiorum curatio perverle peragatur, simili labæ alias sæpe partes, inprimis proxime adiacentes, afficere obser-

observatur. Hac ratione gonorrhœam ulceris in vesica causam tandem fieri, confirmat *Bonetus Obs. 4. Sect. 31. L. 3. p. 26.* sicuti ex hoc vesicæ ulcere interdum contraria ratione gonorrhœam oriri statim subsequente observatione docet, in prioris quoque confirmationem imprimis adduci meretur casus ab *Excellentissimo Dn. Præside in Med. Consult. Part. III. p. 103.* adductus, ubi post gonorrhœam imperite, maxime adstringentibus, tractatam, exulcerationem renis dextra, colli vesicæ & circa prostates ortam esse ex indubiis signis *Vir Celeberrimus* arguit.

§. XIV.

Supra (§. 3. 4. 5.) ubi de hæmorrhagiæ & inflammationis vesicæ ab hæmorrhoidibus externis suppressis ortu egi, sexus virilis potissimum rationem habui. In feminis vero hæc aliter se habere, ex descriptione vasorum, quam Vesalio adduxi, facile conicitur. Etenim in iis vesicæ cum intestino recto neque situ, neque per vasorum connexionem, is est consensus, qui in masculis; sed iti illis utrum interponi notum est, ita, maxima ramulorum ab hæmorrhoidibus externis copia ad hunc delata, huic quoque, quicquid malorum hæmorrhoides externæ cohibetæ producere in hoc sexu forte queunt, ut communicetur, necesse est.

§. XV.

Inter causas ulceris vesicæ antea (§. 9.) purulentam quoque materiam ex renibus in vesicam effusam retuli; monui autem iam in præmio, aliunde interdum eam proficisci, licet postremo e renibus forte in vesicam eadem destillet. Luculentum huius rei exemplum affert *Hollerius in Comment. ad Aphor. Hippocr. 75. Sect. 4.* quod huc apponere non abs re erit. Mulier per quatuor menses integros minxerat pus, & aliquando sanguinem puri commixtum. Medici consulti adhibent remedia, ac si renes exulcerati fuissent,

sent, quod in eis per intervalla magnum dolorem sentiret mulier. Hæc moritur mense quarto. Dissecta est, inventi renes integri & vesica integra, at in corde inventi duo sunt calculi & abscessus multi, qui expurgabantur per urinas, neque in transitu pus dolorem infligebat renibus. Et apud *Bonæ. L. III. p. 696.* historia legitur de virgine, quæ ante obitum urinas valde purulentas reddiderat, ac in cuius tandem mesenterio post mortem ingens puris copia visa fuit, renibus integris. Idem nonnunquam post abscessus in hepate, pulmonibus, cerebro, aliisque partibus ruptos fieri, crebra exempla testantur, & in adiecta l. c. nota confirmatur.

§. XVI.

In vias, quibus ad vesicam vel ad renes pus in hisce ca-sibus feratur, iam inquirere non patitur instituti mei ratio: sufficit mihi rei veritatem exemplis confirmasse. Si quis vero verum illud pus esse, negare vellet, quod ab urina difficile admodum ad fundum matulæ secedere soleat, se-cus ac verum pus, sicuti *Mariatius* hoc dubium movet, huic responsio in *Bonæto* ad *Obs. 13. p. 691.* adducta abunde, mea quidem sententia, satisfaciet: quamvis ad meum scopum huius controversiæ rationes parum pertineant, qui id saltem nunc speculo, ut novam hinc generationis ulceris in vesica causam deducam, cui, sive verum id pus sit, sive secus se res habeat, modo non debite excernatur statim, occasio-nem subministrare posse, ex (§. 10.) adductis facile intelli-gitur.

§. XVII.

Potest vero interdum accidere, ut eâ materia, de qua modo dixi in substantiam vesicæ ruat, eumque ibi affectum producat, cuius apud *Hippocratem* sub scabiei vesicæ no-mine mentio fit. Nescio autemere quibusdam hæc huius mali generis excogitata a me videri queat, quibus tamen ratio-

rationes allegabo, quæ, ut eam ita suspicarer fieri me induxerunt, liberum iis postea iudicium relicturus. Primo non infrequentes sunt in praxi medica circa criticos februm dies eiusmodi metastales; materiamque noxiam sapissime ad inferiores partes ferri, ibique abscessus & ulcera efficere, notum est, ratione quoque huius phænomeni non obscura; illa enim sanguine specificè gravior, & ad promptam debitamque circulationem inepta, per arterias descendere quam ascendere facilius potest. Secundo, cum eandem post factam in multarum partium morbis coctionem, interdum in vesicæ cavitatem deferri ex observationibus modo allegatis constat, cur non idem de huius substantia suspicari liceat, itineribus, quibus huc sine ambagibus materia pergat cum sanguine, obviis & facillimis, aorta nempe descendente, & hypogastricis arteriis, & hinc denique in vesicæ arterias rectissima & fere ad perpendiculum via, nisi quod deinceps in hac ipsa vario modo versus superiora inflectantur, eo consilio, ut hic fracto impetu heterogenea materia, sanguini adhuc intimius permixta, huc illuc in substantiam vesicæ deferri atque secedere possit. Hanc tamen scabiem interdum aliis adhuc modis fieri, facile persuaderi mihi patias.

§. XVIII.

Longum, nec in promptu facile esset, omnes eas causas enumerare, quæ intra corpus productæ vesicæ ulceri originem dare queunt, cum illæ satis in obscuro nonnumquam lateant, nec nisi sectione facta Medicorum contemplationi, ac forte ne sic quidem semper, se sistant. Unde eas in aprium producendas relinquo, quibus hæc examina in morbis defunctorum corporibus frequentius instituerellicet. Produxi plures, & hoc satis erit ad præsentem scopum, fortassis etiam plurimis nimium videbitur. Sed hi crunt

erunt ferè, qui, postquam sibi generale aliquod systema de morborum generatione finxerunt, ex eo unice causas derivandas existimant, iis omnibus arroganter reiectis, quæ pulchritudini systematis sui officere queant, vel eius plane vanitatem arguant. Sed his, quibus solis libertas concessa est, de morborum historiis pro arbitrio disponendi, & pro veris falsisve declarandi, quæ sibi favere vel adversa esse cognoverunt, seculi suo abundare, aut carere potius, per me licet. Mihi vel ideo conquirenda ex feliciter videbantur, ut ostenderem, quam parum fidendum sit eorum assertis, qui vix ab alia interna causa, quam a calculo in vesica latente, ulcus in ea produci posse statuunt.

§. XIX.

Quamvis vero contrarium tum rationibus, tum observationibus in medium productis, evidenter a me ostensum sit; quarundam tamen adhuc aliarum causarum, unde ulcus illud proficisci interdum soleat, paucissimis tamen mentionem faciam. Referrî itaque huc possunt inflammatio intestini recti vel eiusdem ulcus, eadem coli vitia, partium omnium interiorum abdominis abscessus, ex quibus versus exteriorem superficiem ruptis, pus in abdominis cavitate effusum, versus vesicam tandem progreditur; corruptio in primis omenti longius protensa, sanguis quacunque de causa in abdomen effusus, aqua in hydropse ad vesicam libere ruens, inflammatio & ulcus uteri, maxime eiusdem cervicis, vasorum seminalium corruptio, & alia, quorum omnium exempla apud *Bonorum* passim occurrunt.

§. XX.

Venjo nunc ad causas externas, a quibus vesicæ exulceratio provenire possit, in quarum tamen enumeratione breviori mihi esse licebit, quod earum in quolibet casu recensio magis ab ægro expectanda sit; quam a Medico demon-

monstratio exigi queat; quamvis interdum curatius ab hoc illæ investigandæ sint. Pertinent vero huc contusiones & ictus graviores in pubis & perinæi regionibus; sectio calculi imprudenter instituta, in qua vela cultri inepiori administratione, vel a calculo, præsertim maioris & asperi extractione rudiore, parietes vesicæ læduntur; vulneris a sectione facti curatio perverse instituta; catheter ad explorandum calculum, vel in urinæ suppressione, vel alia de causa incuriosius intrusus, præsertim sphinctere vesicæ arctius constricto, aut a tumore, caruncula, scirrho, vel alio vitio via præclusa; fistula in ano exsectio, in qua ani sphincter, arctè cum vesicæ collo connexus, incaute nimis vulneratus, aut eiusdem vulnus negligentius habitum fuit. In feminis huc referri debet partus difficilis, in quo vesicam, & huius imprimis collum ita sæpe premi afficique, ut exinde ulcus & fistula proveniant, *Mauriceau aph. 285.* confirmat: quem tamen casum si quis forte inter causas internas recensendum potius fuisse putet, cum hoc de nomine disceptationem non instituam. Caterum hic notari meretur peculiaris cantharidum malignitas, qua vesicæ infesti sunt. Eas enim sive intra corpus assumtas, sive externe tantummodo applicatas, inflammationem & ulcerationem in vesica interdum eiere, satis observationibus constat, quorum exempla exhibentur in *M. N. C. Dec. I. A. II. Obs. 105.* & *A. HX. Obs. 88.* Potum denique frigida post sectionem calculi aut lethali gangrænæ, aut fistuloso ulceri occasionem præbere, affirmat *Ermullerus in Colleg. pract. l. c.*

§. XXI.

Quæ de corporibus, in quibus ulceris vesicalis generatio expeditior esse soleat, in considerationem venire queunt, eorum pars ex hæctenus dictis facile intelligitur.

C

Sunt

Sunt vero quædam huic spectantia mihi nondum memorata vel pleniorẽ expositionem exposcunt. Quamvis igitur nulla ætas & nullus sexus ab hoc vitio plane immunis censeri debeat; id tamen frequentius in virili quam in feminino sexu observatur, cuius ratio e §. 14. quodammodo peti potest. Et observantur certe femina hæmorrhoidibus tam internis quam externis minus quam viri obnoxia, nisi quod circa graviditatis finem cæcæ interdum conspiciantur, post partum tamen mox retrocessura; & si qua omnino ab hæmorrhoidibus in feminis quocunque tempore turbatio contingit, ad uterum præcipue malum derivatur, in huius excretionẽ solenni simul efficiendum. Deinde veneris nimis frequens exercitium & equitatio eos viros, qui in utroque occupari amant, magis dispositos ad huius labis generationem reddere valent, dum in utroque calidus sanguis impetuosius versus vesicam ruit, in priori etiam ob vesicularum seminalium viciniam ea vehementius irritatur. Ex utroque vero sexu opportuniores huic malo sunt, qui acida nimis intemperanter ingerunt, vina, liquores sæculentos & flatibus gignendis idoneos & diuretica calidiora præter modum in usum trahunt, vitæ sedentariæ pertinacius dediti sunt, & denique qui parentibus hæmorrhoidariis, calculosis aut quibuscunque vesicæ vitii vexatis ortum debent.

§. XXII.

Inprimis vero porro notatu dignum est, quod idem vitium senilia frequentissime corpora occupare soleat, cuius mihi phænomeni ratio, parum vulgo perspecta, nunc evidenter explicanda est, ut ea quæ d. incept. de calculi generatione dicturus sum eo minus dubitationis habeant. Sanguinem ergo particulis acribus, salinis, tartareis referunt, & ad vesicam quacunque de causa copiosius delatum

tum, ulceri materiam suppeditare posse, (§. 12.) ostensum fuit. Talem vero eum in senibus fere generari, scorbutus, arthritis, podagra, rheumatismus, & similes affectus, proveciori aetate familiares, immo ipsa senum urinæ manifesto arguunt. Vnde quoque accidit, ut frequentius dysuria, stranguria atque ischuria iidem vexati observentur.

§. XXIII.

In primam huius dispositionis originem nemo hactenus sollicite inquisivit, aut quod quidem valde ad rem faciat, ad eam explicandam attulit. Rem clare & naturali via deducit *Illustr. Dn. Præses*, cuius proinde hic de ea sententiam exhibere, maxime e re erit. Ita vero celeberrimus vir rationes subducit: cum vergente aetate fibræ corporis omnes sensim rigidiores & compactiores reddantur, testante id in animalibus annosiorum carne, difficulter ad modum coctioni obsequente, eaque de causa colatoriorum, quorum infinita olim multitudo humoribus se & excernendis inseruisset, magis magisque imminuat numerus; proxime sequi, ut partium inutilium, a sanguine certe separandarum, nimia nunc copia huic admixta remaneat, quæ maiorem dein ipsa circulatione acrimoniam acquirit. Ipsum iam ventriculum, priori robore amisso, cibos lentius & minus debito subigere; hinc acoris, præsertim post cibos potusve acidos assumptos, in ventriculis senum, multis se prodentis indiciis, originem, hinc ipsarum acidarum particularum copiam maiorem sanguini sese iungentem, minorem vero earum, quam antea, ob cutis spiraculorum magnitudinem & numerum diminutos cum sudore effluxum. Ipsos renes materiam terrefriorem & tartaream non iam amplius in debita quantitate segregare. Iam bilis minus, quam par sit in hepate secerni, & omne se- & excretionis negotium mirum quan-

tum lentius procedere. Deficere postremo priorem seminis generationem & parcius id se questrari, hocque ipsa iam acre, iam inefficax esse, ut non modo sanguini eum, quem olim, communicare porro vigorem non valeat, sed huius potius impuritatem adaugeat. En fontem malorum, quæ senibus ultimam tandem perniciem minantur, uberimum, quemque si attendere velis, ipsa tibi natura monstrat!

§. XXIV.

Sequitur, ut notas, quibus innotescere exulceratio vesicæ, & a renum imprimis exulceratione distingui queat, quanta id fieri licet diligentia, tradam. Potiores iam apud Hippocratem recensitæ reperiuntur, cuius ergo in iis explicandis imprimis auctoritate utar. Primum quidem horum ab ipso *Aph. 75. Sect. IV.* adductum ambiguum est, verba ita habent: *si quis sanguinem aut pus mingat, renum aut vesicæ exulcerationem significat.* Et de pure etiam aliud dubium movet *Hollerius loco §. 15. citato*, ansam ab historia ibidem allegata arripiens, cuius ratio & solutio ex ibidem dictis peripicitur. Cruenta vero mictio interdum sine alterutrius partis ulcere vel præsentem vel subsecuturo obtingit, sanguine scilicet post violentiorem corporis motum aut in febribus quibusdam per arteriolarum extrema in renum tubulos secretorios irruente: qualis tamen fluxus sine renum exulceratione durare diu nequit. Cæterum non incongruum erit notas hic apponere, quibus purulentam materiam in vesica genitam ab ea, quæ in renibus facta est, distinxit *Riverius Prax. L. 14. cap. 51. Pus a renibus*, inquit, *procedens melius coctum est, album scilicet leve & minime fetidum, quia parenchyma renum carnosum melius concoquit: tum pus copiosius est, ac urine magis permixtum, que lacti similis perfunditur, donec longe post mictionem pus ab ea separatur, & in fundo residat: a vesica ve-*

vo emanans purulenta materia pauca est, neque adeo concocta, sed cruda, variegata, graveolens: pars enim ea sanguis & debili calore praedita materiam sufficienter elaborare nequit: ex collo autem vesicae, aut meatu urinario sincerum pus absque urina saepe excernitur.

§. XXV.

Magis distincta signa ab Hippocrate in sequentibus adducuntur, nempe (2) stranguria *V. aph. 80.* cui iungi debet dysuria, licet haec quoque, purulenta materia e renibus delata, adesse posse, (§. 9.) ostenderim, & *Celsus lib. II. cap. 7.* inter renum affectorum notas ea ponat. Recte tamen monet *Riverius l. c.* in vesicae ulcere perpetuum adesse dysuriam & continuum doloris sensum, eervicem infestantis, in renum vero exulceratione dilucida dysuria & doloris intervalla. (3) Dolor in hypogastrio *aph. eod. ac pectine, aph. 39. Sect. 7.* quod signum praecipue de vesica affecta testatur, & cui iungi debent tenesmus & membri virilis tentio. In renum vero exulceratione tenesmus se ista habent. Dolor enim lumborum magis regionem occupat, & adsunt interdum ructus & vomitus biliofi. Vid. *Cels. l. c.* (4) Gravis urinae odor, *aph. 81. Sect. 4.* de quo *Riverii* sententiam §. antec. iam adduximus. Hunc tamen *Celsus l. c.* renum affectorum notis annumerat, in quo vero casu rarius is observatur. (5) Squamae urinae admixtae, *eod. aph.* & in vesicae scabie urinae crassae, cum qua furfuracea simul minguntur, *aph. 77.* Inter renum vero exulceratorum signa refert carunculas parvas & veluti pilos cum urina exvutes. *aph. 76.* Caterum, quae a *Celso l. c.* praeter iam recensita ad distinctionem utriusque affectus proponuntur, vix perpetua, & utrique fere communia esse observantur.

§. XXVI.

Dicendum nunc de mali huius confectariis est, & quid sperare vel timere aeger, ulcere in vesica hærente, possit. Difficilem vero admodum istud habere sanationem, & plerumque omnem in eo curando operam oleumque perdi, unanimi fere consensu Medici affirmant. Ratio in promptu est. Membranacea pars est; parietibus eius continuo alabitur urina, præsertim cervici; unde quicquid carnosior hæc pars melioris spei promittere videri possit, perpetua id irrigatione atque irritatione motuque eius vanum rursus redditur. Dari tamen interdum sanationi locum, calli in dissecta vesica toties reperti, (Vid. *Bonetus* passim) & exempla ex hoc ulcere curatorum, evidenter probant. Et posse purulentæ materiæ in vesica eruptionem salutariter etiam evenire, *Hippocratis* iam observatio est in *Coac. Prænot.* Ita enim, *Vesicæ* inquit, *dura & dolentes omnino quidem mala sunt, pessima vero cum febre continua.* Nam dolores ab ipsis vesicis ad occidendum sufficiunt, & alvi his non valde egerunt. *Solvit autem hos urina purulenta prodiens, albam ac levam subsidentiam habens. His vero non solutis, neque vesica mollescente, in primis circuitibus ægrum moriturum esse, timor est.* Utcunque sit, rarior perfecta huius ulceris sanatio censei debet. Præcipua in senibus difficultas, & ubi a calculo maiore vel humore acri, viscido, magna vesicæ portio exesa est. Raro tamen etiam citra mors subsequitur, nisi febris vehementior adsit, vel inflammatio accedat, aut in aliam corruptionem graviolem ulcus subito degeneret. Sæpissime variis antea aliis phænomenis idem occasionem præbet. Neque enim est dubium, quin scirrhi, steatomata, cancri & alia huius generis mala, quæ in vesica post mortem sæpe reperiuntur, talem plerumque originem habuerint. Sed de his, notioribus quippe ulceris vesicæ

[e-

sequelis, plura commemorare non necesse est. Propero ad alia phœnonema, quæ vulgo inter huius mali effectus vix agnoscuntur, & proinde paulo curiosiorem inquisitionem requirunt. §. XXXVII.

Atque hic imprimis nominandus mihi venit, calculus vesicæ, de cuius prima origine tam inter se dissentiant auctores. Equidem *Fernelius*, vir magni in medicina nominis, prima eius rudimenta in vesica provenire prorsus negat, semperque illa a renibus huc deferri statuit, *Pathol. L. VI. c. 13.* Alii quanquam prius in dubium plane vocare non ausint, rarissime tamen generandi initium in vesica fieri contendunt, nec nisi in infantibus & pueris. Ad ipsam veram huius calculi, vesicæ indigenæ, compositionem haud aliam fere materiam asserunt, quam arenulas, aut terrestrem illam & crassam, utramque rursus e renibus cum urina huc missam. Quarum opinionum epitomen exhibet *Silvaticus Cent. III. Consil. 66.* Sed supervacaneus sæpe labor est, pace id secus sentientium dicere liceat! aliunde ea semina conquirere velle, quæ ab ipsa frequenter vesica satis large suppeditantur. Vti ergo illa ex crassioribus particulis, urinae permixtis, calculi generatio in pueris infantibusque forte plerumque locum habere, concedi potest, neque eorum, qui senum vesicas infestant, prima fundamenta e renibus advehi contra manifestam experientiam prorsus negaverim: ita in his vesicæ ulcera primam sæpe, si non sæpissime, originem præbere calculo ex sequentibus observationibus haud frustra argui existimo.

§. XXXVIII

Equidem immo ipsum pus quam aptam calculo generando materiam præbeat, lapillorum in pulmonibus, phricorum, & aliarum partium abscessibus post mortem reper-

pectorum exempla abunde confirmant. Enimvero in tenaci iam & viscosa materia non alia re opus est, quam ut humiditas, quæ perfectam hactenus cohesionem impedit, caloris accessione dissipetur. Quodsi vero alia salina, tartarea vel terrestris, quales in vesica semper præsto sunt, accedat, effectus eo promptius sequitur. Ipsa (2) calculi in renibus generatio egregie mihi hanc sententiam confirmare videtur, quæ non ex aliis frequentius quam modo recentis causis, provenire, luculentissime demonstratur in *Diff. sub Exc. Un. Præsidis tutela habita, & observationes ac cautiones practicas in curatione calculi exhibente.* (3) Propius huc spectant, quæ ibidem §. 8. adducuntur, sequentia verba: *non semel, sed iterum sæpiusque observatum est, veterem gonorrhæam in mictionem purulentam & in calculosam vesicæ dispositionem transiisse, eo quod ob vicinitatem vesicæ substantia, disperso fermento ulceroso, in consensum trahatur. Neque unquam facile grandis in vesica calculus progignitur, salva ac integra eius substantia, cum plerumque ea erosa atque exulcerata observetur.* (4) Interdum sola in senibus vesica lapillos offert, renibus integris, & a calculo liberis. (5) Generationem calculi haud raro præcedit mictus cruentus, mox subsequente purulentæ materiæ excretionem, idque nonnunquam cum vesicæ affectû notis manifestis, ac sine illo lumborum dolore aliisve renum affectuum notis. (6) Maxime tamen hic attentionem mereri videtur insignis illa hæmorrhoidarum externarum, præcipue olim fluentium, & nunc suppressarum, cum mictu cruento & calculo conspiratio. Quam enim ex hæmorrhoidibus turbatis vel suppressis mictus cruentus & ulcus vesicæ prompte deriventur, supra a me demonstratum fuit, & dubito, an quis tam expeditam ulceris in renibus exinde generationem ostendere queat.

§. XXIX.

Sed uti ista calculum e vesicâ ulcere progigni posse, dubitare non sinunt: ita sine adventu peregrini seminis eius generationem hic omnino interdum fieri, luculentissimo argumento mihi videntur esse calculi in ipsâ vesicâ substantia reperti, quorum exempla evidentissima habent *Cattierius Obs. 3. Bauhin. Theatr. Anat. Lib. I. cap. 26. Bonet. L. III. p. 656. §. 18. Tulpius Obs. L. IV. cap. 36.* alia, utpote obscurius descripta, & proinde nonnihil dubitationis relinquentia in præsentî non allegabo. Qui vero in his casibus per ureteres e renibus calculos intra vesicâ membranas delapso fuisse affirmant, & proinde illos in cavitatem vesicâ hiare negant, parum certe eorum insertionem attenderunt, cum extremitates suas satis conspicue ultra interiorem vesicâ membranam in huius cavitatem exporrigerè observentur. Eandem quoque rem confirmare existimo calculos, qui vera membrana, hoc est, ex fibris contexta, inclusi intra vesicâ cavitatem delituisse leguntur, sive illi hic ab omni vinculo liberi fuerint, sive vesicâ tunicis arctius alligati. Vid. inprimis *Tulpius Obs. lib. III. cap. 5. Verzascha Obs. med. §. 2.* Unde enim & qua viâ hos calculos, præsertim maiores, sic eorum in vesicâ generationem negas, huc allatos dices, aut unde tandem istud membranaceum integumentum, seu minores adhuc, seu adulti eo migraverunt, derivabis? Nec dubito huc denique referre exempla eorum calculorum qui in sinibus ad latera vesicâ efformatis eeu in sacculo reconditi passim observati memorantur. *Vid. Tulp. Lib. IV. cap. 48. Bonet. Lib. III. p. 592. §. 4.* Ut enim nunc de variis hisce casibus summam sententiam meam dicam, antea allegatis rationibus adductis, suspicor, materiam purulentam, accessione præsertim particularum salinarum & tartarearum, tenaciorem redditam, ut

D

pro-

profuere liberius non possit, intra vesicæ interdum substantiam sensim in calculum transformari ac novæ subinde materiæ accessione in maius volumen excrecentem parietes simul, quibus coercetur, paulatim extendere & ampliores reddere, ut cum his quasi innatus vel annatus vesicæ scrutatoribus videri queat. Idem sic progressu temporis auctus, pondere, vel quod natura semper corruptas partes ab integris separare soleat, cum velamine suo inflar maturi cuiusdam fructus, a vesicæ substantia vel prorsus vel aliqua ex parte facile abscedit, vel si magis versus exteriora vesicæ, aut partem ano incumbentem propendeat, peculiarem sibi sacculum, ab interiori parte, pure quippe excelsa, pervium efformat.

§. XXX.

Neque vero huic sententiæ de prima calculorum vesicalium generatione obstare existimo, quod ii facto examine plerumque inclusum minorem & hunc quidem coloris ex flavo rubescentis, corticem de reliquo album habentes, ostendisse perhibeantur. Possent enim his forte satis multa aliorum calculorum qui eo caruerint rursus opponi, Fac tamen remita se semper habere: eadem huius diversitatis ratio facile deprehenditur, sanies nempe seu materia ex ulcere destillans, sanguineis stris colorata, cui sive a renibus illam arcessiveris, sive in vesica productam statueris, progressu temporis, particula terrestriores & mucosæ obductæ corticem constituunt. Quod tandem attinet ea exempla, ubi calculo in vesica hærente, renes simul vel calculosi, vel purulenti saltim comparuerunt, a quibus novum contra hætenus memorata argumentum desumi queat; ex illis ne semper quidem concludere licet, renum mala vetustiorum habuisse originem, tantum abest, ut iusto inde ratiocinio effici queat, e calculo vel pure renum vesicæ calculum suam traxisse. Sicuti enim renibus nephritide graviore

viove vexatis, in vesica vehementiorem interdum concitari spasmus, qui inflammationem & ulcus in hoc loco pariat, supra monitum fuit: ita hac ipsa vesica vel a calculo vel ab alia causa inmitius laceffita, cur non idem spasmus a consensu ortus eadem in renibus mala producere & sic calculo originem præbere possit? Sed pluribus hoc de re agere dissertationis angustii termini non patiuntur.

§. XXXI.

Perquam vero sese nunc commodus offert locus allegandi casum viri de republica literaria olim meritissimi, *Isaacii Casanboni*, tristem aque ac memorabilis, cuius passim ab anatomicis & practicis scriptoribus mentio fit & qui in *Margueritiam theatro anatomico Tom. I. p. 409. sqq.* & *Boneti sepulchreto Lib. III. p. 644. sqq.* integer recensetur; unde potiora, & quæ huic tractationi lucem aliquam affundere queant, huc transferam. Duodecimo ante obitum mense, postquam hæcenus inmodicam vir egregius dies noctesque studiis operam navaverat, punctoriis doloribus inter raiendum & urinæ ardoribus fatigari incipit, noctu præsertim importunis. Invalescunt indies stranguria & dysuria, gravis adest pectinis dolor, grave ano incumbens pondus, inter meiendum tencimus, & dolor per totam urethram se extendens, maximus vero in glande; ingens in dorso calor, urinæ ut plurimum pallidæ, cum mucoso sedimento post equitationem vel vehementiorem ambulationem, cum arenosis granis, crassioribus, vel tenuioribus lapillis rotundis. Sexto ante obitum mense in hypochondrio sinistro prodit tumor, primum instar iuglandis, paulatim auctus ad pugni magnitudinem, quo durius manu tractato vesica dolebat vel micturiebat. Disparet interdum, mox in conspectum rediturus. Paucis ante ultimam horam diebus æger reversus ab itinere quod decem milliarium

rium Anglicarum rheda consecerat, mingit frequentissime, aucti dolores, aucti stranguria cum dysuria, urinæ cruentæ cum sedimento mucoso, quod maxime tenacis & vitreæ pituitæ simile aliquid puris admixtum habebat. Invalescit inter micendum tenesmus, excluduntur calculi exiles quam plurimi. Invadit febris, quæ antea per intervalla occupaverat. Post assumpta medicamenta urinæ olidæ, turbidæ, instar lixivii profuunt sine levamine; ardor internus molestissimus, calidissimæ urinæ; dimidia lotii pars mucus, aliquando quicquid redditur mucus est, tam tenaciter coharens, ut vix divelli possit. Post eius ingentem quantitatem redditam inducias ad duos vel tres dies hoc symptoma dat, nova accessione facta denuo recurrens. Durant hæc ad viginti dies cum continua febre, urinæ scætoze adeo ingenti, ut spiritus oris ipse eum redoleat, donec tandem prorsus labe confectus, ultimum spiritum sex & quinquaginta annos natus reddit. Dissecto cadavere sub exitum vesicæ sarcoma conspicitur; prostratæ quadruplo maiores, quam fert earum natura; vesicæ corpus contractum, spissum, cuniculis quasi exsculptum, quorum cavernulæ lapillis infinitis rotundis, scatebant; tumor interior in collo, ad sinistrum latus vesicæ per via rotundo foramine, quatuor digitorum apices admittente, in saccum, quæ urina turgens capacitatis erat ad vesicam sextuplæ. Habuit sacculus ille tunicas tres cum vesicæ membranis continuas, spissas admodum cum insignibus nervis & vasis. Situs talis, ut rotam hypogastrii partem sinistram occuparet, instar vesicæ intra peritonæi duplicaturam latitans: figura eius inæqualis, ita ut infra foramen in forma sacci pars propenderet plurimum. Vtraque vesica lotio turgens plenissime: aut in additiæ fundo, infra foramen pensile, ingens saburra puris & olidi muci, sive phlegmatis vitrei, quod cum
tanta

tanto nisu & dolore a misero profundebatur. Vesica ipsa neque ulcerata, neque inflammationis præ se ferens vestigium; additiæ interna membrana crofa variis in locis, atque ob inflammationem rubra, livida, nigra, gangræna proxima. Vreteres in vesicam desinebant loco consueto. Ren dexter totus purulentus; sanus sinister.

§. XXXII.

Habes syndromen phenomenon, quorum explicatio multorum hætenus clarissimorum in medicina virorum ingenia exercuit. Maximum cunctis monstrum visum facculus vesicæ adharens, cuius productionis rationem plerique non alibi, quam in vi *πρασινῆ* insolenti & gravi errore statim a conceptione in hoc subiecto ladente, & quod materiam superfluum in alios usus convertere nesciverit, eam exinde *ἐκφυση* efformante, rep. riri posse existimarunt. Mihi ex supra dictis illorum omnium derivatio non valde difficilis videtur. Ostendam id in prioribus momenti, cum omnia deducere hic non liceat. Referendum vero morbum esse inter vesicæ exulcerationes, omnia manifesto arguunt. Adhuc causæ, procatartica dictæ, vita hætenus pertinacissime sedentaria, noctes infomnes actæ, inde virium diminutio, excretionum suppressio, digestionis negotium male procedens, & mox pessimo consilio longiora itinera equo, sheda, pedibusque confecta. Adest ætas, quam huic malo maxime opportunam esse memoravi, allegatis simul huius rei causis evidentiissimis. Adhuc stagnantis in vasis hæmorrhoidalibus externis, præcipue in vesicæ, sanguinis, & hinc productorum ibi spalinorum, abscessuum, ulcerum, lapillorum signa tam significantia, ut non ex aliis hæc mala certius cognosci queant. Accedit in progressu febris, antea ob

leviorem inflammationem mitius affligens, nunc abscessu orto aucta, & ob violentiorem corporis motum sanguis ex ulcere & lapilli a purulenta materia geniti procedunt. Adhuc in vesica dissecti cadaveris sarcoma & tumor, in collo hærentia, in reliqua parte cævriula lapillos custodientes. Verba tam hæc omnia sunt luculenta, ut ad supra dictorum confirmationem nullum magis aptum exemplum adduci ad me potuisse putem. Sed restat de sacculo dicendum Vnde ergo iste? forte hic responsio temeraria videri queat. Respondebo tamen, ab apostemate intra vesicae membranas hærente, quod affluxu novæ subinde materiæ exterioris parietis partim sensim sensimque dilatata intra peritonæi membranas sustulit. Hinc enim is ab externo attractu dolor, hinc istud ingens & prorsus non aliunde derivandum tenacissimi & ferentis mucii profluvium, hinc febris ob continuam productionem purulentæ materiæ, semper vexans, semper acrior, hinc additicia sola erosa & corrupta post mortem inventa, & in huius fundo infra foramen pensile ingens saburra putris & olidi mucii, cæu manifestissimum indicium, ex quo olim loco illam colluvies prodidisset. Qui enim hanc *ἐκφυτὴν* a natura errante effectam statuunt, his phænomenis quomodo satisficient? & num bonam eam matrem in hoc turbato morbi statu mucum tenacem & gravem contra primas mechanicæ regulas versus illa ad superiores sacculi parietes, ut hos unice distenderet ac eroderet, naturali vesica salva relicta, sustulisse affirmabunt? Ne quis vero ingentis huius sacculi in eo loco efformationem frustra a me excogitari putet, adducam ex *Eph. N. C. Dec. I.* observationem *Exc. D. D. Segeri*, quæ ibi decima sexta est, & mihi egregie illam generin confirmare videtur.

tur. Deprehendit nimirum is aliquando in exteriori & superiori vesicæ superficie insolitum sinum, magnitudine pugni, quem in membranis efformaverat pus, quod discisso eodem cum fœtore effluebat. Et *Dodonæus* exemplum affert vesicæ, cuius una membrana ab altera fuit divulsa, copioso intermedio pure. *Obs. med. cap. 4.* Neque me quicquam movet ista asciticia vesicæ in nostro casu crassities, & quod e tribus membranis composita fuerit observata. Quam enim parum explicatione meæ ista obsint, pluribus ostendere liceret: sed hæc quidem, ceu ex vulgaribus observationibus anatomicis & chirurgicis facile intelligenda, longam hic deductionem non requirunt.

§. XXXIIII.

Claudent hanc de exulcerationis vesicæ sequelis tractationem sequentes observationes, ex quibus, quam insolita illa interdum pariat phœnomena, perspicui potest. Primam huc integram allegare placet, ceu notabilior, & quod præcedenti §. dicta ulterius confirmet. Mulieri per plures menses hypogastrium ita indies intumuerat, ut medici quidem & obstetrices, & quidem non unico, sed plurimo fœtu gravidam iudicarent; menstrua enim substiterunt, mammae distendebantur, immo cum postremis mensibus lac interdum effluere viderent, mammaeque rursus flaccescere, abortum metuebant, misera autem undecimo mense tæbe consumpta mortua est. In cadaveris abdomine putrescente nihil quam humor lentus fœtidus ad tres vel quatuor libras inventus, atque in vesica urinaria, quæ insigniter intumuerat, parte antica superiore tunica exterior disrupta visa est, cum magno ibidem abscessu, pure multo ac fœtido subtus scatente, quod intra ambas vesicæ tunicas amplum spatium ambiebat, illæsa penitus tunica

nica

nica interiore. Vterus sine omni labe. Ante annum vac-
cam emulgens ab ipsa calcitrante circa pubem violenter
percussa fuerat. *Joh. Helwig. Obs. 124.* Altera sit, quod
vesicæ ulcus inderdum illius parietes profus erodat, ut urina
profundatur in abdomen, *vid. Tulp. L. III. c. 2. Severinus
de abscessibus p. 281.* & ita asciti originem præbere possit.
Vid. Dodonæus cap. 34. Solent denique nonnunquam post
vesicæ ulcerationem illius membrana paullatim integre
abscedere, & hinc urina ceu foliacea quædam sedimenta
secum ferre, quod in quodam per duodecim annos conti-
gisse, autor est *Joh. a Belloforti Comment. ad Galeni libr. de
Urinis p. 81.*

§. XXXIV.

Dispiciendum nunc denique est, quibus remediis ve-
sica ab exulceratione præservari, aut hac iam facta sanari
queat. Sed ægrius eiicitur hostis quam non admittitur.
Quod ergo præservationem attinet, cautela hic necessaria
ex iis, quæ supra de mali huius causis dixi facile dedu-
cuntur. Plurima harum pars a plethora oritur. Nam ex-
inde uti in aliis partibus, ita in vesica etiam, si huc san-
guis copiosius feratur, stagnationes, stases, inflammatio-
nes, spasmi & id genus alia incommoda, quæ ulceri pro-
ducendo idonea esse demonstravi, proveniunt. Hæc ita-
que si adesse iudicatur, mature venæsectione obviam eun-
dem est, magis, adhuc, ubi modo recensita symptomata,
iam urgent. Ac quam late quidem huius remedii in co-
hibendo maligno hoc hoste usus pateat, vel exinde appa-
ret, quod inurina difficultate, movente iam *Hippocrate
Aph. 36. Sect. VI.* stranguria, hæmorrhoidum suppressione
mictuque cruento sæpe nil magis proficiat, ipseque calcu-
lus ex sententia celeberrimorum Medicorum, haud alio
feli-

felicius avertatur. Non minus auxilii aqua hic promittit, levior præsertim & calida. Diluit enim sanguinem & circulationi aptiorem reddit, stagnationes impedit & tollit, excretiones promovet, spasmos lenit, ipsumque mucum qui variis modis vel ulceri vel calculo ansam præbere solet, incidit, & hunc non minus quam arenulas & lapillos cum urina educit. Vnde etiam sedulo aqua, calidæ præsertim, poratores renum & vesicæ morbis obnoxii vix observantur: ipsarumque aquarum, κατ' ἐξοχήν salubrium dictarum, quatenus in iisdem malis tam egregium solatium afferunt, vires non nisi in aqua copia quaerendas esse, passim gravissimis rationibus Exc. Dn. Præses adstruit. In primis huius remedii frequens usus commendari meretur iis, qui vitam sedentariam agunt, vel corpus vehementius & crebrius, maxime equitatione exercent: cum in iis ex- & secretionis negotium non satis, in his impetuosius peragatur, ac proinde ibi stimulo, hic freno, atque unde ferum deperditum restauretur, opus sit; quæ omnia ab aqua commode præstantur.

§. XXXV.

Hæc sunt generalia auxilia, quibus si probe & opportune uti scias, neque ceu nimis vulgaria contemnenda ea putes, satis securus, magis certe, quam omni pharmacopoli supellestile instructus, a formidoloso hoc hoste, & quæ is minatur, agere poteris. Eadem senilibus corporibus tutissima sunt remedia, præsertim aqua calida. Nam & humorum acrimoniam temperat, & excretiones promovet, & poros patulos reddit. Quia vero in his acidum etiam in primis viis & alibi abundare & digestionis negotium minus vigere monui; perquam utilis iis erit usus pulverum absorbentium, salium digestivorum, & stomachicorum, inter quæ postrema primum sibi locum merito vendicant essentia corticum aurantium, & elixir balsamicum

Dni. Præsidis. Ad sanguinis vero crasim corrigendam adhiberi possunt, quæ hoc titulo nota sunt, tinctura tartari, antimonii acris, succini & alia, maxime vina Hungarica, non uno hic nomine commendanda & commendata ab Ill. Dno. Præsidente in *Diss. de vini Hungarici excellenti natura & Virtute*. Et si alvus officium suum segnius faciat, stimulantus is interdum lenioribus laxantibus, inprimis rhabarbarinis, & ex manna, casia, tamarindis paratis, reiectis omnibus fortioribus.

§. XXXVI.

Cæterum si ea mala ingruunt, quæ vesicæ exulcerationi proximam originem dare in superioribus ostendi, mature semper occurratur iis remediis, quæ in quolibet eorum ceu maxime proficua usus comprobavit, & quorum recensio, quum integrum librum exposcat, & passim a Medicis facta sit, hic a me prætermittitur. Adiciam tamen quædam de mictu cruento in vesicæ orto, & huius inflammatione, quod ea paullo curiosiorem curam efflagitare mihi videantur: ac in illo quidem, præter ea, quæ in eo casu, ubi in renibus vitium est, commendari solent, hic quoque profutura. Externe discutiendi & roborandi sine Exc. Dn. Præsides inprimis laudat aquam vulnerariam (Arquebusaden-Wasser) pubi & perinæo applicandam; *Vid. Med. Consult. Obs. supra cit.* Interne vero forte pretium operæ hic facere possit decoctum vel infusum arnicæ, in pulmonum læsionibus tantopere nuper celebrari coeptum remedium. Cæterum ne sanguinis grumi in vesicæ forte relictæ cum muco ibidem hærente coire & calculum producere queant; facta consolidatione omnino opus erit aquæ, maxime calidæ, potu, ut sic noceas materia in vesicæ dissolvatur ac cum urina mature excernatur. In inflammationis casu, iis remediis, quæ in inflammatione reliquarum partium internarum locum habent, pugnandum, maxime ve-

mafectione; externe vero ad stricturam fibrarum vesicæ relaxandam adhibenda cataplasmata emollientia & paregorica. Sed duæ hic imprimis observationes necessariae sunt. Nam si inflammatio vesicæ collum occupat, quod communissime fieri dixi, hoc arctius spasmo constringitur, & tum hac de causa, tum a tumore, urinae excretio impeditur solet. In eo ergo casu anceps valde curatio redditur, quia & potus, in inflammationibus internis tantopere ægris expetitus & utilis, parcius concedi debet, & urina, si forte iam copiosius ibi hæreat, gravissimum periculum cedere valet, nisi viam inveniat: quæ itaque quocumque modo illi patefacienda est. Cum vero catheteris usus hic minime locum habeat, suadent auctores perinaei puncturam instituendam. Vid. *Exc. D. D. Heisteri Chirurg. p. 648. sqq.* cui tamen ipse puncturam supra os pubis iuxta lineam albam præfert, & præferri omnino debet, quod illa prior, quacumque ratione peragatur, cum in ea vesicæ collum vel proxima lædantur, malum sine dubio exasperatura esset.

§. XXXVII.

Quod si vero staseos discussio obtineri nequeat, in abscessum morbus transit, vel alia graviora mala. Ille, qui solus medentium curam admittit, successisse inflammationi cognoscitur, si febris & reliqua symptomata post dies aliquot non remittunt, immo gravius urgent, pondus etiam quasi in pubis & perinaei regionibus sentiatur. In curatione prima utique febris ratio habenda est, sique illa vehementius sæviat, pulveres temperantes, iulepi refrigerantes, emulsiones ex seminibus quatuor frigidis & citri huiusque succus: sin lentius agat, alexipharmaca temperata, præsertim essentia Dn. Præsidis hoc nomine laudata, locum inveniunt. Spasmodorum vero & dolorum violentiam nil quicquam præter spiritum eiusdem anodynum promptius coercet: laude tamen sua non prorsus carent essentia croci vel castorei, trochisci alkekengi cum opio, sperma

ceri & alia. Externe supra laudata, & in his axungia humana, pinguedo castorei, unguentum dialthææ, populionis, oleum hyperici, verbasci cum croco proficiunt. Quæ antea de urinæ suppressione & potu hinc parcius præbendo monui, hic quoque observanda sunt. Sed novum incommodum accedit, novas cautelas poscens. Omnino enim necesse est, ut apostema mature aperiatur & pus e vesica derivetur, quia alioquin mora acrius semper hoc redditum, graviolem exulcerationem, fistulas aliaque pessima symptomata parit. Raro autem sponte sua, nisi damno jam facto, disrumpitur, & excretionem vel ipsius puris tenacitas, vel tumor adhuc subsistens, interdum impedit. Pro utroque scopo obtinendo, iniectio lactis tepidi tentanda est, ac si partum illa proficiat, ad ultimum auxilium, cultrum confugiendum & perinæum dissecandum eo in loco, ubi sectio calculi cum magno, quem vocant apparatus, peragi solet, vel methodo *Fratri Jacobi*, sed a *Ravio* emendata, de qua vid. *Cel. Heisteri Chirurg. p. 642. sqq.* Præstat enim rebus ita desperatis anceps quam nullum remedium experiri. Satis sic tamen probatum illud in eo casu esse, binis exemplis, e *Riolano* depromtis & omnino attentione dignissimis, docet *Bonetus L. III. p. 634. sqq.* In feminis vero vix unquam necessitas tum huius tum antec. §. memorati auxilii ulum requiret & satis tuto catheter adhiberi poterit, cum & vesicæ orificium magis amplum illæ habeant, & liberior ad eam accessus pateat. Ceterum ruptione facta, sive a natura sive artis ope, ac expurgato probe ulcere, curatio iis remediis peragenda est, quæ nunc ceu in omni exulceratione vesicæ celebrata, strictim tamen recenserebo.

§. XXXVIII

Pertinent ergo huc I) abstergentia, & traumatica le-
niora, e vegetabilium regno desumenda, ac in forma deco-
cti

eti, infusi, vel succi aut syrupi adhibenda. Ex animant um vero regno huc referri imprimis possunt, sanguis hirci exsiccatu& sperma ceti, quod posterius sanguinis grumis in vesica harentibus resolvendis & spasms leniendis perquam idoneum remedium est. 2) Gelatinosa, viscosa, balsama temperatiora, e. g. Gummi tragacanthum, Arabicum, sarcocolla liquiritia succus, semina frigida, massix, resina laricea, abietina, terebinthina, vitellum ovi in bolos, pilulas, trochiscos, emulsiões redigenda. Qua de causa hic imprimis commendandi sunt trochisci alkekengi, utpote ex pleurisque horum compositi. it. troch. de Karabe, de terra sigillata. 3) Magnus & varius hic lactis usus esse potest. Lenit enim dolores, urinæ acrimoniam temperat, abstergit & consolidationem iuvat. Cavendum tamen ne acido in primis viis abundante oblatum, plus damni quam solatii adferat. 4) Alvi probe semper ratio habeatur, quia tum facibus & flatibus diutius hic commorantibus, tum etiam a frequentiori excretionē vesica varie perturbari potest. Ad externum usum varia ab auctoribus commendari solent: iniectiones ex lacte, decocto hordei, succis detergentibus, melle, aqua chalybeata, cum vel sine pulveribus glutinantibus, adstringentibus & aliis. Quæ tamen omnia hac §. recensita multa que alia huius generis, quarum prolixam enumerationem instituit, *Platerus in prax. Med. Tom. III. p. 776.* etsi sua laude non sint defraudanda, plus sapissime tamen promittere, quam re ipsa prestare observantur. Quare sequentes adhuc cautelas adiciam, iisque hanc differtationem finiam.

§. XXXIX.

I. In exulceratione vesicæ magis opera danda, ut sanguinis vitia corrigantur, vitæque ratio, qua id malum fovetur, mutetur, quam externis remediis pugnandum est. Solent enim sic sapius ulcera alia pessimi moris sponte sa-

nari; in recenti tamen ulcere externorum, nunquam certe prorsus spernendorum, usus esse maior potest.

II. Si exulceratio orta est a calculo in vesica hærente, hoc non remoto curatio frustra suscipitur.

III. Sine convenienti vitæ regimine, cibis boni succi & aquæ sufficienti poru, omnis alia medicatio irrita est.

IV. In hoc malo neque vitam nimis sedentariam & otiosam agere, neque corpus vehementius exercere decet.

V. Inter præstantissima remedia adversus vesicæ ulcerationem & ad calculum averrendum aquarum salubrium usus censei debet. Laudat inprimis Spadapanus *Henr. ab Heer* & *Talpini* deploratum vesicæ ulcus, omnibus aliis frustra adhibitis, iisdem debellatum tandem fuisse refert, *L. II. cap. 53.* In graviore tamen exulcerationis casu vitandæ sunt, quæ nimiam salis copiam secum vehunt. Vid. *Diff. cit. de Curas. calculi.*

VI. Nocent in hoc affectu vina omnia acida, austera; moderatus vero dulcium, inprimis Hungarici, usus, non modo non nocet, sed egregie prodest. Vid. *Diff. cit. de Vino Hungar.* & meretur hic allegari locus ex *Actio ferm. XI, c. 22.* de scabiosa vesica: *a mordacibus igitur & quæ humores acres ac saeviores reddunt abstinendum. Exhibenda autem vina dulcia, lac & gallinæ, aut hædorum aut agnellorum iuscula.*

VII. In senibus nunquam vilia remedia putentur, quæ supra illis ad quærvationem commendata sunt. Sane potissimum iisdem curationis quoque momentum absolvitur.

VIII. Non parum solatii atque auxilii in hoc malo a balsamo Vitæ Dn. Præsidis expectari debet, si is in vesicam iniiciatur; de cuius usu in gonorrhœa inveterata, prostratis hisque vicinis partibus, exulceratis, vid. eiusd. *Med. Conf. Part. III. p. 239.* Eundem enim quin vesicæ præstare possit, non est dubium. Ne vero in hac nimium ardorem excitet, eius vis adiecto infuso herbæ theæ nonnihil poterit temperari.

FINIS.

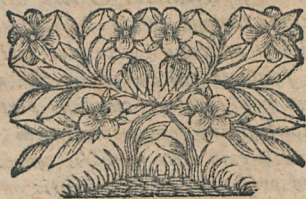
NOBILISSIMO AC DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. D. P.

FRIDER. HOFFMANNVS
PRÆSES.

Exquitiorem corporis humani eiusque structuræ
notitiam, firmissimum universæ Medicinæ fun-
damentum esse, nemo sane negabit; nisi quæ
ex artis ignorantia eius osor existit, aut inqui-
rende veritatis tedio captus, fictionibus vanis-
que speculationibus mirifice delectatur. Quum enim gra-
vissimus noster parens HIPPOCRATES dudum iam
monuerit: oculis magis credendum esse quam opinionibus;
tutissime utique ars medica fulero anatomica scientiæ,
quæ oculos tantum admittit & manus, inmittitur, eo-
que revulso, nutat, perichitatur & rota denique corrui-
t. Et sane iam eximia tanque diffusa est utilitas, quam anatomi-
a huic quæ salutem mortalium invigilat arti conciliat, ut
nemo unquam feliciter eiusdem exercitio manuum admo-
vere queat, qui non curatius cuiusvis partis situm, fa-
bricam, artificiosissimam coagmentationem, officium, u-
sum & admirandam cum aliis membris connexionem nove-
rit. Nihil iam proferam de incrementis quæ rei medicæ
per tot præstantissima inventa ex anatomæ cultura acceffe-
runt,

175
runt, sed ad incomparabilem eius utilitatem inculcandam
satis erit, si dixerō, anatomica scientiæ quicquid in arte
nostra rationale est acceptum esse referendum. Etenim hæc
vitæ & mortis, sanitatis & morborum non obscuras, sed cer-
tas atque perspicuas causas tradit, hæc symptomatum ori-
ginem & complicationem dilucide monstrat, hæc denique
damnata empiria, omnium optimam medendi rationem sub-
ministrat & ad citam, tutam ac iucundam curationem com-
pendiosam pandit viam. At, quid opus est verbis ubi
rerum testimonia adsunt? Ipsa hæc Tua NOBILISSIME
DOMINE CANDIDATE dissertatio huius rei veri-
tatem adstruit, in qua nihil auctoritate alius motus preca-
rio asseruisti, sed ex intimis viscerum & corporis humani
mechanismo argumenta eruisti, iisque veritatem quam
tueris demonstrare laudabiliter annisus es. Gratulor ita-
que de honoribus industriæ Tuæ propositis, & ut Divinum
Numen hos Tibi felices esse iubeat, omnesque Tuas res, cona-
tus atque labores ex voto semper in manus ac melius pro-
uehere velit, intentissime precor. Vale, Dab. Frid.
Non. Mart. clöbcccxiv.

W 27
f
56

ULB Halle 3
002 106 272

ius
a sc
re re
rbori
adit
cide
man
inc
qu
bae
diff
ctora
scer
i
anni
pro
at, a
er in
reco
blce

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

15

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

DE

EXULCERATIO-
NE VESICÆ

1724, 206

QVAM

PROPTIO NUMINE DIVINO

SUB PRAESIDIO

DN. FRIDERICI HOFFMANNI

ORDINIS MEDICI SENIORIS ET h. t.
DECANI

D. IIX. Mart. Anni MDCC XXIV.

PRO LICENTIA

H. L. Q. C.

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SISTET

RESPONDENS

IO. IMMANUEL ZINCKERNAGEL

SONDERSHUSO-SCHWARTZBURGICUS MEDICINÆ PRACTICUS
ET PHYSICUS GREUSSENSIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis JOH. CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typ.